

ЛОВАЧКИ ПОДМЛАДАК - ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

Из утробе планете Земље

Џиновски гуштери или мистерија диносаурус

Када би постојала супер временска машина, да ли бисте пожелели да се вратите у прошлост?

Отпутујмо седамдесетак милиона година уназад, токовима историје планете Земље, у сусрет једној мистерији.

Мистерија диносаурус

Диносауруси су владали овом планетом много пре постанка људи, а онда су нестали. Научници још увек немају тачан одговор, осим мноштва претпоставки, зашто се то догодило.

Пронађени остаци њихових скелета, показују да су то биле највеће копнене животиње које су икада постојале на Земљи.

Данас је слон највећа копнена животиња, али је он прави кепец у поређењу са овим яиновима, који су достигали дужину од 30 м, а висину и до 10 м. Са диносаурусима, физичка граница величине живих бића достигла је свој максимум. Копном су ходале највеће животиње које је Земља икада видела. Изгледа као да је то био тест колико велике животиње могу постати и какав ће бити њихов утицај на окружење.

Како су диносауруси добили име?

Име диносаурус, на старогрчком значи "страшан гуштер" и настало је као кованица речи деинос (што значи чудан, страшан) и саурос (што значи гуштер).

Како су изгледали?

Диносауруси су прве животиње дизајниране за брзину и агилност. Њихове кости су биле јаке али лаке, имали су елегантно високо држање, репове за одржавање баланса и високо енергетски метаболизам. Проучавања указују да су диносауруси расли изузетно брзо, а за брз раст је потребан брз метаболизам. Поред диносауруса друге животињске врсте изгледале су незграпно.

Још мало о доказима

Две рамене кости једног диносауруса нађене у Африци дуге су по 213 цм. Замислите колико је морала бити огромна животиња чија је само рамена кост дужа од 2 м. У природњачком музеју у Њујорку најзанимљивији изложени предмет је скелет једног бронтосауруса (врста диносауруса), који је дуг 23 м, а висок 3,5 м. Поред костију у Америци су, у једном руднику угља, нађени отисци стопала једног диносауруса, који достижу дужину око 1,30 м, а ширину око 80 цм. Размак стопала између предње и задње ноге износи 4,5 м, по чему се види да је овај диносаурус морао бити огромне висине.

Џинови су се легли из јаја

Јаја диносауруса први је пронашао амерички палеонтолог у пустињи Гоби у Монголији, 1920. године. Максимална величина свих пронађених јаја (до 53 цм) је била ограничена брзином којом је кисеоник могао да прође кроз поре на љусци. Ако би јаје постало превелико, кисеоник не би могао да улази кроз љуску у количини потребној ембриону.

Тираносаурус рекс

Од свих диносауруса месождера најстрашнији је био тираносаурус рекс, што значи "тиранин-гуштер-цар". Достигао је дужину од 30 м, а висину преко 5 м. Да би се нахранио, морале су свакодневно stradати многе животиње. То је била најстрашнија жива уништавајућа машина.

Замишљени лов у мезозоику

Када би данашњи ловци хтели да лове у једној шуми као што је била мезозојска, морали би поћи наоружани тенковима и бомбама, јер данашње најстрашније звери су ситне и скоро

Слободан Ракитић

ARS POETICA

Остати, засвагда, иза зида,
чути само пчеле и пој птичији
с небеске реке, глас све сличнији
трагу звезде дном очног вида.

Затворити, за собом, све двери,
у неком другом пространству бити,
са сенком се својом сјединити
у стабло што се тек плодом мери.

Минули небом звездана кола,
отвориће се, намах, преко стола,
врт који нека тајна рука створи.

А кад пренух се, све би опсена!
Чух само крик орла и крик плена,
ловце и лавез пса негде у гори.

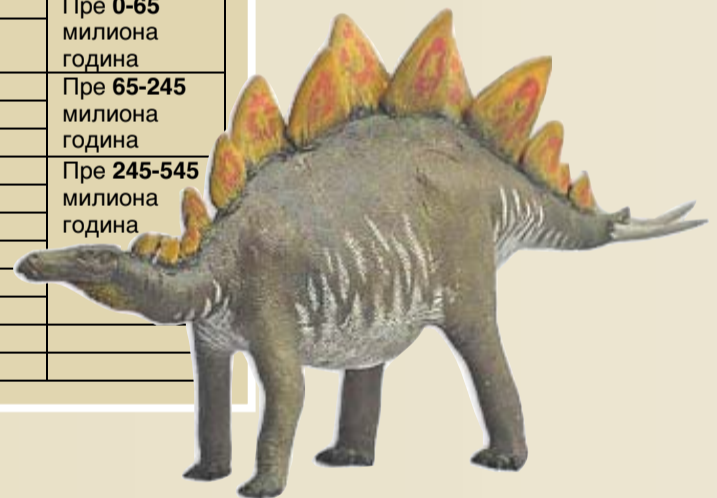
безопасне животиње, ако их упоредимо са гуштерима мезозојског доба.

Мистерија нестанка

Тешко је рећи зашто су изумрле ове снажне животиње, јаче од свих других, кад се зна да у природи у борби за опстанак подлежу слабији, а јачи побеђују. Диносауруси спадају у најуспешније животиње које су икада постојале на Земљи. Живели су око 150 милиона година и за то време еволуирали у велики број различитих врста. Огромне животиње, величине куће, доминирале су Земљом све док комбинација елементарних катастрофа није проузроковала њихов нестанак. Да ли су изумрле због промене климе? У то време наступило је захлађење. Пад температуре није био толико велики да би услед њега угинуле одрасле јединке, али је захлађивање утицало на јаја ових гуштера и продужило време излегања. Пошто је развијање подмлатка бивало све теже, ова врста је почела да се проређује и у току дужег периода, сасвим је нестала. Разлог изумирања још је тема расправа међу научницима, али крај периода креде означава и крај времена диносауруса.

Земљина историја:

Ера	Геолошки период	Време
Кенозоик	квартар	Пре 0-65 милиона година
	терцијер	
Мезозоик	креда	Пре 65-245 милиона година
	јура	
	триас	Пре 245-545 милиона година
	перм	
Палеозоик	карбон	Пре 245-545 милиона година
	девон	
	силур	
Протеозоик	ордовицијум	Пре 245-545 милиона година
	камбријум	
Архаик		

Мали ловачки појмовник

Шта је шта?

Фосили

Окамењени остаци биљних и животињских организама који су постојали у геолошкој прошлости или њихови трагови, сачувани у различитим, најчешће седиментним стенама, на које се наилази при копању у рудницама, у делтама некадашњих великих река и на другим местима.

На основу проучавања разних фосила и њиховог упоређивања са данашњим врстама, палеонтолози и други научници изводе закључке о животу некадашњих живих бића и њиховој еволуцији. Фосили су материјални чувари тајни Земљине историје.

